Posudek vedoucího bakalářské diplomové práce:

Marie Anna KOTOUČKOVÁ, *Proměna hodnoty vlastního prožívání v období pozdního novověku*, FHS UK Praha 2013, stran 80.

Předkládaná práce se věnuje zajímavé tématice, která je zajisté významná pro studium kulturních a psycho-sociálních proměn, jež se podle mnoha autorů odehrály v raném (nikoli: "pozdním; autorka patrně mínila *pozdní raný* novověk) novověku. Autorka v práci vychází z relevantní historiografické či historicko-sociologické literatury. Základní směřování práce tak zasluhuj souhlas. Osvícenské období přináší změnu v pohledu na lidské nitro. Je oprávněné ptát se, jaké povahy tato změna byla, právě tak jako se i zároveň ptát, nakolik lze tuto změnu, kterou pro širší sociální pole jen *postulujeme* kupř. na základě vývoje filosofické literatury či nábožensko-mravokárných textů, nějak *pramenně vykazovat*. Autorka předkládané práce těmto otázkám zajisté směřuje. Zároveň je však na práci vidět spěch při jejím dopisování. Snad i proto je možné vůči ní vyslovit mj. i následující připomínky či otázky:

To (1.), co je uvedeno na s. 3-4 jako "teze práce", tezemi není. Teze by měly být *jednoznačným tvrzením*, které jde rozbory, jež by měla práce obsahovat, ověřit (testovat), nějak o nich "*empiricky*", tj. v historicko-vědním textu *pramenně* rozhodnout (verifikovat je či falzifikovat). Text na s. 3-4 uvedený jako teze je však na to, aby mohl být testovatelnou tezí, příliš epický a tudíž i obsahově nejednoznačný, týká se mnoha skutečností. takže o něm nelze jednoduše říci zda ve vztahu k studovanému okruhu pramenů platí či neplatí,. To by však o tezích nějaké studie právě mělo být možné říci. S uvedeným pak souvisí i charakter textu,, jenž je na s. 70-72 uveden jako "8. Resumé". V něm se neostrost oné teze z počátku práce nutně projeví. Právě tak není odpovědí na otázku platnosti "tezí práce" ani závěr (s. 73-75). Ústřední témata práce tak jsou v jejím textu spíše různým způsobem *obkružována*, než aby byla *analyticky rozkrývána.*

Posuzovaná práce vychází z nesporně relevantního okruhu literatury. Využívání těchto různorodých titulů literatury však má (2.) i svá úskalí. Jednak (2a) různé páce vzniky na půdě různých paradigmat, takže "skutečnosti" v nich konstatované nemusejí vždy bez dalšího být kompatibilní, jednak (2b) mnohdy to, co je z nich přebíráno jako zdánlivě "daná fakta", jsou spíše jejich interpretační předpoklady či hypotézy. V tomto směru je např. vymezení "racionality" tak, jak je podáno na s. 5, jen těžko vztažitelné např. k Weberovi, na nějž je ale odkazováno. Právě tak nerozumím tomu, co se na s. 10 míní "vertikálním rozměrem" daným epochou a "horizontálním" daným kulturou a to s odkazem na Webera a Geertze. Konečně pak (2c) není příliš vhodné rozebírat na stránkách této práce v takovém rozsahu jednotlivé položky použité literatury (s. 22-65). Práci by bylo vhodnější členit po studovaných problémech a z literatury jen úzce vybírat to, co se jich bezprostředněji týká.

Souvisí s tím patrně také (3.), že jsou v práci někdy do souvislostí kladeny skutečnosti, o nichž se jakoby předpokládá, že mají způsobilost vypovídat samy za sebe. Avšak čtenáři, který stojí vně práce, jejich spojitost či argumentační síla není, resp. nemusí být být zjevná. Příkladem budiž výklad na zlomu stran 70 a 71. Jak souvisí téma "stydlivosti" a "bedlivosti" s modlitbou, aby v nás bůh stvořil čisté srdce? Obecně lze říci, že by práci prospělo, kdyby při ústní části její obhajoby autorka na vybraných příkladech podrobněji vysvětlila, jak lze vztahnout obecnější socio-psychologické teze k některým pramenným zprávám.

Lze totiž obecněji říci, že (4.) ve výstavbě práce jako celku by měla být více a explicitněji vyjasněna souvislost mezi *proměnou v postoji k lidské emotivitě* a *proměnou genderového diskursu*. Právě tak by bylo vhodné více vyjasnit jakou způsobilost mají jednotlivé typy pramenů (ať již studované přímo, ať brané v potaz prostřednictvím sekundární literatury) vypovídat o základních otázkách této práce. zejména tento bod považuji za vhodné vyjasnit při ústní část obhajoby.

Plně připouštím, že činit závěry v otázkách, které jsou v práci kladeny, není nikterak jednoduché. Přece však bych doporučoval (5.) obezřetně rozlišovat, zda jsou naše zjištění výpovědí o *psycho-sociální skutečnosti* (řekněme o ontické rovině lidského prožívání) v minulosti (lidé sami sebe tak a tak prožívali), nebo výpověďmi o *diskursivní rovině* či rovině artikulovaných *postojů* (tj. lidé emotivitu tak a tak pojmenovávali, hodnotili atd.). Ona druhá rovina může (ale nevíme, zda opravdu je či byla) být *konstitutivní* i v oblasti roviny prvé (avšak to s jistotou nevíme). Podobně by zasluhovalo obezřetnost také vztahování určitých postojů k celým epochám. Je jen těžko mluvit o tom, že např. baroko mělo takový a takový postoj k emocím. Nejen proto, že v rámci jedné epochy byly zajisté postoje lidí velmi různorodé, ale také pro to, že "baroko" samo o sobě není přece subjektem postojů. K této problematice by bylo vhodné se vrátit při ústní části obhajoby.

Práce má (*6.*) i určité formální nedostatky. Pominu-li neobvyklý způsob citování odborných studií z vědeckých časopisů (s. 78 - odkaz na Danielu Tinkovou), za ne zcela vhodné považuji

dělení literatury na primární a sekundární (s 76-78). Tak by ji šlo snad dělit, jednalo-li by se o práci z dějin dějepisectví. Avšak při kladení otázek tak, jak je autorka uvádí, je primární to, co je pramenné, tj. texty ze studované doby.

Předloženou práci *doporučuji k obhájení*. Vzhledem k výše uvedenému ji navrhuji hodnotit spíše jako *dobrou*.

Jan Horský

V Praze 2. září 2013